

BAK
Imre FAJÓ
János

NÁDLER
István

MOLNÁR
Sándor

#31 - 32 - 33 - 34

Az első szitamappa, 1968

A HARD-EDGE HONOSÍTÓI

Bak Imre, Fajó János, Nádler István és Molnár Sándor a hatvanas évek második felében hozták létre első képzőművészeti szitanyomat mappájukat, miután Hans Jürgen Müller stuttgarti galériájában jártak. Az út során nemzetközi absztrakt művészek, többek között Frank Stella, Ellsworth Kelly, Thomas Lenk, Georg Karl Pfahler, Lothar Quinte vagy Günther Uecker munkáit ismerték meg. A hófehér falakon kiállított, hatalmas, akrillal festett vásznak, az erős, tiszta színek, a szigorúan szerkesztett, éles formák és a jelek kontúrját követő formázott vásznak élménye

szinte mellbe vágta őket. Innentől kezdve, a nonfiguratív festészet egy addig ismeretlen változata, a *hard-edge* lett számukra az új irány. A fent említett művészek közül külön figyelmet érdemel Frank Stella (1936), az amerikai absztrakt festészet meghatározó művésze, aki a kortárs sokszorosított grafika egyik legnagyobb újítója is volt. Stella 1967-től szoros munkakapcsolatot ápolt Kenneth E. Tyler grafikai gépmesterrel, akivel együtt számos ponton képesek voltak megújítani a litográfiát és a szitanyomás technikáját, s alkalmazási lehetőségeit a magasművészetben.

1968-ban - Stellákkal tehát majdnem egy időben - készíti el Bak Imre, Fajó János, Nádler István és Molnár Sándor az első magyar képzőművészeti szitamappát. A textílyomóktól vásárolt használt szitákkal készült művek magukon viselik a kezdetleges körülményekből adódó technikai pontatlanságot, de művészi minőségük semmivel sem marad el a korabeli amerikai és németországi szitanyomatoktól. Ezt a mappát küldték ki több nyugat-európai intézménynek és grafikai biennálénak, illetve ez segítette hozzá a művészeket több jeles eseményen való részvételhez. Egy személyes hangvételű interjúban Fajó János így idézte fel az első mappa elkészítését: „Bak és Nádler nagyon jó páros voltak, Pista volt az ösztön, Imre az ész. Egymás mellett laktak, együtt voltak Németországban, Stuttgartban. A Galerie Müller felkarolta őket, és Thomas Lenknek volt egy szitanyomdója, ott munkát

„Pista volt az ösztön, Imre az ész.”

- 1968 - AZ ELSŐ MAPPA - A PESTI MŰHELY FELÉ

adott a két magyarnak, szitamosást. Amikor hazajöttök, mondták, hogy milyen fantasztikus ez a technika, csináljuk mi is. A Dózsa György úton volt akkor egy nagy műtermem, a kendősöktől vettünk üres szitákat és körömlakkal fedtük ki a formákat. Fogalmunk sem volt arról, hogy milyen anyagok kellene hozzá, a kendősök technikáját alkalmaztuk. Így készítettük az 1968-as mappánkat. Jöttek aztán a többiek, Molnár Sanyi a Zuglói-körből, ő volt Kmetty kedvence. Mindenkinek volt egy mestere, nekem Kassák, Csikynek Korniss, Keserűnek Martyn Ferenc, akik tudták, mi újság a világban, és elmondták nekünk. Tőlük tanultuk, hogyan kell ebben a világban mozogni. A sokszorosított grafikában láttuk a menekülési lehetőséget, mert a szitákat betehettük egy hengerbe, ki tudtuk küldeni minden zsűri nélkül, és akkor még nagyon komoly, divatos, nagyszerű biennálék voltak

a világban. A padovai kisplasztikait Vasarely és Max Bill alapította, de Velencében is nagy szerepe volt Vasarelynek, Cassou-t megelőzve 1965-ben már rendezett ott dada-kiállítást, amire Kassákot is meghívták hat kollázssal. Ott volt a krakkói és a ljubljani biennále, és az első szitamappám, ami már profi módon lett összerakva, Frechenben volt kiállítva.”¹ 1971-ben Bak Imre, Fajó János és Nádler István létrehozta a Pesti Műhely néven ismertté vált neoavantgárd képzőművészeti közösséget. A műhely alkotói fontosnak tartották a sokszorosított, limitált példányszámú, magas minőségű képzőművészeti reprodukciók terjesztését, így 1973-ban a Benczúr utcában egy professzionális szitanyomó műhelyt létesítettek. A céltudatos fiatal művészek csoportjához hamarosan csatlakozott Mengyán András, Hencze Tamás és Keserű Ilona is.

HÁRSFALVI MAGDOLNA

¹ Interjú Fajó Jánossal. Gréczi Emőke - Topor Tünde. In.: Artmagazin, 2015.08.01., 77. lapszám, 34-41. o.

1. Kenneth Tyler és Frank Stella munka közben Bedford Village, New York, 1981

2. Georg Karl Pfahler: D-CC/1, 1967
Galerie Thomas, München, Németország

3. Frank Stella: Tahkt-I-Sulayman Variation II, 1969
Minneapolis Institute of Art, Minneapolis, Minnesota, USA

4. Thomas Lenk: Untitled, 1967
MoMa, New York, USA